

A „Madách“-cég Ember tragédiája. Nem tévedés, amit címül írtam; *Az ember tragédiájának* egy új kiadásáról akarok szólni, melyet a „Madách“-könyvkiadóvállalat bocsátott közre a folyó év elején.

Mióta a Madách-kultusz ez utóbbi 10—12 esztendőben annyira felledült, egymást érik *Az ember tragédiája* kiadásai. A kiadások mennyiségével azonban nem tart lépést minőségük; a kiadók, illetőleg a sajtó alá rendezők elfeledik, hogy *Az ember tragédiája* tulajdonkép szent könyv, amelyhez csak fedetlen fővel és levett saruval szabad közeledni, kép nélkül szólva, a forgalomban lévő több mint 50 kiadás után új kiadásnak csak akkor van jogosultsága, ha az a szövegkritika teljes ismeretével, alapos tudással, lelkiismeretes gondossággal jön létre. Sajnos, a felkészültségnek ezeket a kellekeit nem találhatjuk meg a jelen kiadás sajtó alá rendezőjében, aki különben nem tartotta szükségesnek magát megnevezni.

A kiadásnak dicséretére szolgál, hogy sorhiányban, mint a Könyvnap-i, a Harsányi Zsolt-féle és mint sok más, nem szenved; szövege a hagyományos 4139 sorból áll. De egy-egy szó többször hiányzik; így a 238, 1163, 1479, 1876, 2936, 3292. sorban, szótag is elég sokszor; nem kisebb baj, hogy felesleges szó és főképp felesleges szótag gyakran előfordul, többek közt a 35, 134, 171, 184, 429, 497, 872, 968, 1379, 1415, 1417, 1451, 1487, 1490, 1589, 1606, 1673, 2238, 2798, 2869, 3010, 3357, 3405, 3683, 4010. sorban. Ezek a hiányok és feleslegek, melyek közelebről nézve sajtóhibák, legtöbbször csak a versmenetet rontják, de egyik-másik már az értelmet is homályosítja.

Vannak azonban durvább sajtóhibák is, melyek erősebben beletütköznek az értelemben és így a mű élvezetét is zavarják. Valóban nem tudjuk, mosolygunk-e vagy bosszankodjunk, mikor a konstantinápolyi szín a *meztelábos* barátsereget *meztelen-nek* mondja (1493), mikor *melegedjék* helyett *megelégedjék* (446), *jajszó* helyett *jelszó* (2632), *férfi sztvem* helyett *férfi szem* (2844) olvasható. A többi hasonló sajtóhibát nem soroljuk fel, legföljebb azt említjük meg, hogy ebben a kiadásban is megmaradt az a tévedés, amely szerint a III. szín *Pálmajfás* helyett *Pompás* vidéknek van jelezve, és az a másik, amely szerint a 3959. sor így kezdődik: *Ily eszköz vagy*, holott ennek *Te eszköz vagy*-nak kell hangzania; de ez a két tévedés számos más kiadásnak is sajátja.

A jelen kiadásnak azonban legnagyobb fogyatkozása, hogy egyáltalában nem veszi figyelembe a szövegnek versváltát. Szinte felsorolhatatlan sok, legalább 500, szóval ötszáz esetben sérti meg ezzel a nemtörődomséggel a versmenetét, miközben a szöveg hűségét is megmegtámadja. Jelentésben nem különbözik: *hála és hálá, pillanatot és pillantatot, summát és sommát, ellendállatlan és ellentállatlan, gondatlan és gondtalan, régtelen és régetlen, téged és tégedet, számolhatok és számíthatok, szeresz és szeresz, nélkül és ne'kül*, de ha a költő a vers kedvéért vagy csupán kedvtelésből a második helyen levőket használja, akkor a kiadó ne cserélgesse fel őket, mert megrontja a versmenetét és a szöveg hitelét. (V. ö. a 429, 437, 776, 1276, 1668, 2659, 2938, 3054, 3759, 3908. sorokat.)

A verssel való nem-törődés vagy talán a vers nem-ismerése akkor emel-

kedik tetőpontra, mikor a hosszú és rövid magánhangzókat kellene egymástól megkülönböztetni. Legalább száz esetben cseréli fel a kiadás a hosszú *ú*-t és *ü*-t, talán még többször a hosszú *í*-t röviddel, amikor mindannyiszor akadozóvá válik a vers menete. Szinte siketnek mondhatnánk a kiadót, hogy *utat*-ot eszedet, mikor *útat*, *hosszú-t*, mikor *hosszu*, *ül*-t, mikor *ül*, *gyül*-t, mikor *gyül*, *míg*-et, mikor *míg*, *kígyó*-t, mikor *kígyó* kell a vers szerint. Az *e* és *é* hangzók is cserélődnek; így ha a vers *nehány*-t, *zelem*-t kíván, a szövegben *nehány*, *zelem* található, megfordítva a verskövetelte *légyen* helyett *legyen*. A kiadó különösen az újabban elterjedt *ó-járvány*-nak a betege; rá nézve már nincs is *sohaj*t, *ohaj*t, *korályg*, még akkor sem, mikor a versbe ezek az alakok illenek; az *ó-járvány* még szóferdítésre is ragadja, a képtelen *ujólag*-ra, holott Madách és kora csak *ujólag*-ot ismert (1445. sor).

A mássalhangzók hosszúságára és rövidségére sem ügyel eléggé a kiadó és ily módon is jó néhányszor megzökkenti a verset, amint az 57, 936, 961. 1035, 1631, 1632, 2316, 2651, 3111, 3677, 3806, 3915, 3919, 3948. sorok bizonyítják.

A helyesírással is meg van akadva kiadásunk. *Az ember tragédiája* kiadásai az elsőtől a legutóbbiig lefolyt 74 év alatt mindig az Akadémiának akkor fennálló helyesírásához alkalmazkodtak; a „Madách“-cég kiadásának az 1929-ben megjelent akadémiai szabályokhoz kellett volna magát tartani. Általában meg is teszi, de elég gyakran, legalább 50 esetben, vét ellenök. A vétségek főképp két forrásból fakadnak. Egyrészt nem írja egybe a személyjeles ragot a személynévással, amikor kell, pl. *öbenne*, *énvelem* helyett írja: *ő benne*, *én zelem*, viszont a névutót egybeírja a személy-, mutató- vagy kérdőnévással, amikor nem szabad, pl. *ő ellenek*, *a helyett*, *a nélkül*, *mi végre* — helyett írja *öellenek*, *ahelyett*, *anélkül*, *mivégre*.

Másrészt az idegen szavakat írja igen gyakran szabályellenesen; az Akadémia írja: *Babilon*, *Egyiptom*, *Homér*, *Leó*, továbbá *absztrakció*, *cirkusz*, *erakt*, *falanszter*, *filantróp*, *filiszter*, *hinnusz*, *hipotézis*, *konvent*, *matézis*, *nimfa*, *ortodox*, *szibilla*, *szofiszta*, *teória*, stb, míg a mi kiadásunkban ezek és még mások etimológiai helyesírás szerint fordulnak elő. De hibás *jössz* (808), *küzködtem* (1029), *mingyárt* (2662), *kevéshé* (3474), stb., legalább az Akadémia szerint.

Az Akadémia szabályaitól vagy bármilyen helyesírási szabályzattól független sajtóhibákat nem soroljuk fel, pedig ilyen is akad, nem egy-kettő, amint az a 307, 861, 1932, 2029, 2114, 2380, 2551, 2588, 3096, 3353, 3817, 3984. sorokból kitűnik. Azt is csak megemlítem, hogy az frásjelzés sem elég gondos; az idetartozó, körülbelül 50 vétség közt van értelemzavaró is.

Jól tudom, hogy mindezek, t. i. szó- és szótaghiányok, szó- és szótagfeleslegek, kisebb és nagyobb sajtóhibák, helyesírási, frásjelzési, ékezési vétségek nem fekélyek *Az ember tragédiája* szövegének drága testén, hanem csak szeplők és sömörök, de ekkora tömegben mégis elrúttítják és részben élvezhetlenné teszik a költő alkotását. Ennélfogva ne lássék nagyon szigorúnak a „Madách“-cég kiadásáról szóló végső véleményem: kár volt a papirosért és a nyomdafestékekért.

•

Két évvel ezelőtt hatalmas mozgalom indult meg Madách szobrának felállítására; hisszük és reméljük, hogy a magyar társadalom rövid idő alatt

megvalósítja ezt a szép és nemes gondolatot. De a Madách-kultuszról folyik egy másik kötelesség is, amely az előbbi feladattal nem ellenkezik és amely sokkal könnyebben és mindenesetre sokkal kevesebb költséggel teljesíthető; a magyar irodalom, jobban mondva, írók, tudósok, irodalmi társulatok, könyvkiadó és könyvkereskedő vállalatok gondoskodjanak végre-valahára *Az ember tragédiájának* olyan kiadásáról, amely teljes és csonkítatlan, tévedéstől és hibától ment, kritikailag hí és hiteles, a mai helyesíráshoz szabályszerűen alkalmazkodó szöveggel biztosítja e világirodalmi remekművünknek a zavartalan élvezetét.

Kardos Albert.

Kozma Andor síremléke. 1935 október 13-án avatták fel a budapesti kerepesiúti Köztemetőben néhai Kozma Andornak Pátzay Páltól tervezett, művészi kivitelű síremlékét. A kegyeletes ünnepélyen a jeles költő hozzátartozóin s az irodalmi társaságok képviselőin kívül számos érdeklődő vett részt. Az avató beszédet a M. T. Akadémia és a Kisfaludy-Társaság képviselőjében *Berzeviczy Albert* mondotta. A Petőfi-Társaság koszorúját Társaságunk alelnöke, *Szász Károly* helyezte el, lelkes szavakban utalva Kozma Andor nemzeti önértéktől sugallt költői hitvallására.

A Salgótarjáni-út közelében levő síremléken az elhunyt költő egyik verséből való következő hatsoros idézet olvasható:

Mert mind, amit a por s a sírhomály von,
Csak porból épült, gyarló földi részünk,
Amelynek veszte túlon túl ne fájjon!

De ami szép, jó — bár e földi lét szűnt,
Az nem vesz el, az szent és halhatatlan.
S lelkünkkel él, míg testileg enyészünk.

Új egyetemi magántanár. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Várkonyi Nándor* egyetemi könyvtári segédtisztnek a pécsi Erzsébet-tudományegyetem bölcsészet-, nyelv- és történettudományi karán „Az újabb magyar irodalom és a külföldi irodalmak összefüggései“ c. tárgykörből magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és őt e minőségében megerősítette.

Pintér Jenő előadása Szegeden. Abból az alkalomból, hogy a szegedi Ferenc József Tudományegyetem javaslatára s a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a Kormányzó Úr Ófőmeltósága *Pintér Jenőt* az egyetemi rendes tanári címmel tüntette ki: az új egyetemi tanár, Társaságunk elnöke, 1935 október 11-én ünnepélyes keretek közt tartotta meg székfoglalóját. Az egyetem rektora, dékánja, tanárai s az ünnepelt tisztelői, barátai és számos közéleti kiválóság jelenlétében megtartott előadását *Pintér Jenő* az őt megtszolgált főiskola, az egykori kolozsvári egyetem első magyar irodalomtörténet-tanára, néhai *Imre Sándor* emlékének szentelte. A tárgyyszerű kegyelet és tudós alaposság jegyeit szerencsésen párosító, nagy tetszéssel fogadott székfoglaló előadás után *Zolnai Béla* bölcsészeti dékán üdvözölte az egyetem új tanárát.

Magyar irodalomtörténeti előadások egyetemeinken az 1935/6. tanév I. felében. 1. a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen: Császár Elemér r. t.: *A magyar irodalom a középkorban.* Heti 2 óra. —

U. a.: *A magyar romantikus dráma*. Heti 2 óra. — U. a.: *A költészet elmélete*. Heti 2 óra. — Horváth János r. t.: *Magyar irodalomtörténet*, I. rész (vége). Heti 2 óra. — U. a.: *Vörösmarty és Petőfi kora*. Heti 3 óra. — György Lajos m. t.: *Az anekdóta és története*. Heti 2 óra. — Kéky Lajos c. rk. t.: *A magyar költészet 1867 után*. Heti 2 óra. — Solymossy Sándor m. t.: *A magyar népdal*. Heti 2 óra. — Szinnyei Ferenc c. rk. t.: *A francia romantika hatása novella- és regényirodalmunkra*, Heti 2 óra. — Zlinszky Aladár c. rk. t.: *Verstan*. Heti 2 óra. — Fest Sándor m. t.: *Angol szellemi hatások a Széchenyi-korabeli magyar irodalomban*. Heti 1 óra.

2. A debreceni Tisza István-Tudományegyetemen: Pap Károly r. t.: *A nemzeties költészet kora, 1825—1867*. Heti 2 óra. — U. a.: *Ady és az új magyar líra*. Heti 2 óra. — Gulyás József m. t.: *A XVIII. század magyar irodalma*. Heti 2 óra. — Vajthó László m. t.: *Vajda János, Reviczky Gyula, Komjáthy Jenő*. Heti 2 óra. — Nyireő István m. t.: *A könnynyomatás a XV—XVI. században*. Heti 2 óra. — Németh Antal m. t.: *Bevezetés a színháztudományba*. Kéthetenként 1 óra. — U. a.: *A magyar színházi kultúra fejlődése*. Kéthetenként 2 óra.

3. A pécsi Erzsébet-Tudományegyetemen: Tolnai Vilmos r. t.: *A XIX. század közepének lírája*. Heti 3 óra. — U. a.: *Ady Endre*. Heti 2 óra. — Vargha Damján r. t.: *Ferences kódex-család és forrásai*. Heti 3 óra. — U. a.: *A hitvitázó Pázmány*. Heti 2 óra. — Gálos Rezső c. rk. t.: *A XVIII. század drámája*. Heti 2 óra. — Holub József r. t.: *A magyar történetírás története*. Heti 1 óra. — Gálos Rezső c. rk. t.: *A magyar irodalom bibliográfiája és a folyóiratok története*. Heti 2 óra.

4. A szegedi Ferenc József-Tudományegyetemen: Sík Sándor r. t.: *A magyar középkor irodalma*. Heti 2 óra. — U. a.: *Aranytól Adyig*. Heti 4 óra. — U. a.: *Bevezetés az irodalomtörténetbe*. Heti 2 óra. — Sulica Szilárd meghívott előadó: *Magyar-román irodalmi kapcsolatok a XVIII. század végén*. Heti 2 óra. — Szentiványi Róbert m. t.: *A gyulafehérvári glosszák eredete*. Heti 2 óra.

Magyar irodalomtörténeti tárgyú előadások a budapesti Rádióban. 1935 júl. 26. Schöpflin Aladár: *Kaffka Margit „Színek és évek” című regényéről*. — Júl. 31. Jónás Károly: *Apróságok Gyulai Pálról*. — Féja Géza: *Apácai Cseri, a kultúrpolitikus*. — Aug. 1. Kosztolányi Dezső: *Csokonai Vitéz Mihályról*. — Szent-Iványi Béla: *Bél Mátyás*. — Aug. 2. Vass Margit: *Gróf Ráday Gedeon*. — Aug. 4. Waldapfel József: *Hogyan lett Budapest a magyar irodalom fővárosa*. — Aug. 5. Komlós Aladár: *Irodalom és irodalmi élet*. — Aug. 6. Bisztray Gyula: *A Balaton költészete*. — Aug. 7. Gróf Széchenyi István és az Akadémia. — Kozocsa Sándor: *Az első magyar íróndó*. — Aug. 8. Schöpflin Aladár: *Krudy Gyula Sindbad-járól*. — Aug. 9. Nemes Lajos olasznyelvű előadása: *Madách Az ember tragédiája a világirodalomban*. — Aug. 14. Gárdonyi magyar nyelve. Gárdonyi József előadása. — Mohácsi Jenő németnyelvű előadása *Arany Jánosról*. — Aug. 15. Haraszi Emil: *Delaquae operája Rákócziáról*. — Kosztolányi Dezső: *Arany „Bolond Istók”-járól*. — Aug. 18. Rubinyi Mózes: *Egy házasság, amelyet kétszer kötöttek meg* (Mikszáth Kálmánról szóló előadás). — Aug. 19. Benedek Marcell: *A „Falu jegyzője”-ről*. — Aug. 21. Budai György: *A könyvtettség*

— Aug. 24. Bory István: *Író és politika*. — Aug. 25. Rexa Dezső: *A Nemzeti Színház megnyitása 1837-ben*. — Aug. 26. Clauser Mihály: *Mikes Kelemen*. — Szept. 5. Kosztolányi Dezső előadása: *Arany „A nagyidai cigányok” című művéről*. — Szept. 6. Benedek Marcell: *Kisfaludy Károlynak „A kérők” című vígjátékáról*. — Okt. 7. Haraszi Emil: *A Rákóczi-induló*. — Okt. 8. Kosztolányi Dezső: *Kazinczy Pályám emlékezete*. — Okt. 9. Tóth Dénes: *Apponyi és a magyar zene*. — Okt. 11. Bánk bán. Írta Katona József. Rádiószínpadra alkalmazta Márkus László. — Okt. 14. Tolnay Gábor: *Bólyai Farkas*. — Szabolcsi Bence: *Tinódi és kortársai a magyar zenében*. — Okt. 17. (N. n.): *Kis történetek a nagy Jókairól*. — Okt. 18. Joó Tibor: *Tarimenes utazása*. — Okt. 19. Szathmáry István: *Rákóczi*. — Okt. 20. A Nagykőrösi Arany János Társaság irodalmi ünnepének közvetítése Nagykőrösről, Arany J. halála évfordulója alkalmából. — Okt. 21. Fest Sándor: *Az angol műveltség hatása Magyarországon*. — Okt. 23. Kosztolányi Dezső: *Széchenyi „Kelet népe” című művéről*. — *A rózsza, vagyis a tapasztalatlan légy a pókok között*. Vígjáték 3 felvonásban. Írta Katona József. Összevonta és rádiószínpadra alkalmazta: Pataki József. — Füssi-Horváth József: *Dante-kultusz Magyarországon*. (Olaszul.) — Okt. 24. Trencsényi (Waldapfel) Imre: *Gyöngyössy István*.

Elhunytak.

BIBÓ ISTVÁN (barátosi) dr., min. tan., egyet. könyvtárigazgató, megh. Szegeden 1935 szeptember 10-én 58 éves korában. 1903 óta munkatársa volt az *Urániának*, szerkesztette 1921-től a *Társadalomtudományt*, majd a *Népünk és Nyelvünket*. Főbb munkái: *Az érzéki megismerésről*. Bp., 1908. — *A megtermés új magyarázata*. U. o., 1914. — *Nietzsche*. (Modern Ktár. 501—4.) U. o., 1916. — *A pszichológia általános elvei*. U. o., 1916. — *A primitív ember világa*. Szeged, 1926. — *Könyvtáraink racionalizálása*. (Széphalom-Ktár.) U. o., 1930. — *Földrajzi szempontok a magyar lélek mai megtélelésében*. U. o., 1930. — *Nomád népek lángelméi. Géza és Sarolt*. U. o., 1933.

BOROS SAMU, hírlapíró, szül. Vácon 1859-ben, megh. Budapesten 1935 okt. 4-én. — Az 1900. párizsi viláigiállításon a magyar pavillon sajtófőnöke volt. Néhány tárcája és cikke: *Nemzet* (1891), *P. Napló* 1893, 95), *B. Napló* (1897/900, belmunkatárs), *Vas. Ujs.* (1902, 05), *Az Ujs.* (1910, 18).

CSIKY KAROLY, ny. városi tanácsnok, szül. Aradon 1848 július 18-án, megh. ugyanott 1935 július 19-én. — Csiky Gergely drámaíró unokaöccse volt. Az 1870-es években Csibukcsy álnéven több humoros tárcát írt az aradi lapokba.

CSONTOS BÉLA, ref. lelkész, szül. Göncön 1898 körül, megh. Pittsburgban 1935 júliusában 37 éves korában. A teológiát Budapesten és Edinburgban végeztén, püspöki titkár volt Budapesten, majd lelkész Keszthelyen, ahonnan Ohioba (USA) került Lorain lelkészének. Egyik megalapítója volt a *Kálvinista Szemlének*.

DONATH BENJAMIN, magántisztviselő, szül. Érsekújváron (a Magyarság szerint Suságban) 1857 november 10-én, megh. Budapesten 1935 október 1-én. Egy ideig a *P. Lloyd* és a *N. P. Journal* munkatársa volt.

FELMÉRI SANDOR, ny. ref. tanító, megh. Kolozsvárt 1935 augusztusában 61 éves korában. Fejes Aronnal ábécés-könyvet és vezérkönyvet írt az írva-olvasás tanításához. (Mindkettő megjelent Kolozsvárt, 1921.)

FERENCZI FRIGYES, színházi rendező, szül. Budapesten 1867-ben, megh. ugyanott 1935 július 24-én. Anyai ágon unokaöccse volt Goldmarck Károly magyarországi származású zeneszerzőnek. Eretségi után elvégezte a bécsi Burg-Theater színi iskoláját s hosszabb ideig volt vidéken színész, majd rendező. 1917-ben a budapesti Operaház rendezője, majd főrendezője lett. Több cikket írt színművészeti kérdésekről vidéki lapokba, pl. *Máramaros* (1909), *Szegedi Napló* (1916). Bohózata: *Krach Móni, az óbudai fenegyerek* (bemut. Kisfaludy-Szính., 1898 VIII. 4.); ő írta *Gajary István Argirus királyfi* című háromfelv. balettjének (bemut. Operaház, 1924 III. 29) a szöveggönyvét. — Munkái: *Színház és rendezés*. Bp., [1916]. — *A színház története*. U. o., 1916.

FÓNAGY BÉLA, az Orsz. Bibliográfiai Központ tisztviselője, szül. Szabadkán 1875 decemberében, megh. Budapesten 1935 július 24-én. Műtörténeti cikkei: *Kut, M. Művészet, M. Művészeti Almanach, A Múbarát, Művészet, Nyugat, Ország-Világ, Tolnai Világlexikon, Eber-féle Művészeti Lexikon, M. Zsidó Lexikon*.

GÁL JÁNOS, dr. phil., polgáriisk. tanárkép. tanár, szül. Zalacsében 1891-ben, megh. Szegeden (?) augusztusában. — Munkái: *Kazinczy Gábor trói és politikai működése*. Bp., 1918. — *Jókai élete és trói jelleme*. Berlin, 1925. (ny. Pozsony). — *Nyelvi és irodalmi régiségek syllabususa*. Bp., 1934. (ny. Szeged).

GYÖRFFY JÓZSEF, hírlapíró, szül. Torockón 1863 március 30 án, megh. Budapesten 1935 augusztusában. 1883-ban lépett a hírlapírói pályára, mint az *Aranyos* c. tordai hetilap szerkesztője. 1886-ban a *Pozsonyvidéki Lapok* 1890-ben az *Egyetértés* belmunkatársa lett. 1878 óta jelentek meg versei budapesti és vidéki lapokban. *Csendes esték* c. költemény-folyóiratot is szerkesztett. — Munkái: *Költemények*. Pozsony, 1888. — *Politikai satirái*. Bartó Lajos előszavával. Bp., 1893. (2 kiadást ért).

HALASI VIKTOR, ny. törvényszéki tanácselnök, megh. Szombathelyen 1935 július 28-án, 61. évében. Az 1890-es évek elején számos tárcacikké a *Győri Hírl.*, *Hazánk, Magyarország és az Ország-Világ* hasábjain.

HANTZ JENŐ, dr. phil., ny. ref. főgimn. igazgató, szül. Kolozsvárt 1864-ben, megh. Szatmárt (?) 1935 júliusában. Munkája: *A humor és Arany János humora*. Kleny. a Figyelőből. Bp., 1888.

INGER SZOLIMÁN IBN ABDULLAH, szudáni emir, szomáli alkirály, szül. Temesvárt 1860 körül, megh. Kimpányban (Bihar vm.) 1935 augusztusában, 75 éves korában. Eredetileg Inger Károly néven a közös hadseregben szolgált, majd Gazi Oezmán pasa hívására, akinek Inger nagyapja szárnysegéde volt, Konstantinápolyba költözött. Innen a pasa megbízásából Afrikába utazott, ahol egy vad törzs fogságába esett. Mintogy beszélt nyelvüket, annyira beleférközött bizalmukba, hogy megtették vezérüknek. Később Szudánba került, ahol emiri rangra emelkedett s mint a szomáli ezredek parancsnoka, oly vitézül küzdött az angolok ellen, hogy megkapta az alkirályi címet. Karthum eleste után Abessziniába ment, ahol a négus modern hadseregének első megszervezője lett. Közben különféle üzleti vállalkozásokon igen meggazdagodott s hazatérve Bihar vármegyében telepedett le, ahol eleinte a

közéletben is élénk részt vett. Cikkei: *Magyarország* (1897, 902/3), *Nagyvárad* (1905).

JASZI ALICE (dr. Madzsar Józsefné), testnevelési tanár, szül. Nagykárolyban 1880 körül, megh. Budapesten 1935 augusztus 24-én 55 éves korában. Munkája: *A női testkultúra új útjai*. Bp., 1926. (2. kiad., 1929).

KALDOR LASZLÓ, író, megh. Budapesten, 1935 szeptemberében, 32 éves korában. Munkáit nem ismerem.

KASSAI LAJOS, tb. kanonok, szül. Gyergyószentmiklóson 1858 január (mások szerint augusztus) 27-én, megh. ugyanott 1935 augusztusában. 1886/92. Székelyudvarhelyt, 1892/98. Csiksomlyón volt gimn. tanár, 1898/904. ugyanott plébános, 1905-től a gyulafehérvári papnevelő igazgatója. Műfordítása a *Szépirodalmi Kertben* (1889), magyar irodalomtört. tárgyú dolgozata a *Székelyudvarhelyi r. k. főgimn. értesítőjében* (1889, Br. Orczy Lőrinc emlékezete).

KEMÉNYFY KALMAN DANIEL, r. k. plébános, szül. Esztergomban 1866 augusztus 11-én, megh. ugyanott 1935 augusztusában. 1889/95. ferencs, azontúl világi lelkész, hitoktató, tanítókép. tanár, majd 1907-től főgyűházmegyei könyvtáros és 1912-től esztergom-vízivárosi plébános volt. Történeti és irodalomtört. tárcái, pedagógiai és hitbuzgalmi cikkei 1886-tól fővárosi és vidéki lapokban. Az irodalomtörténetet érdeklő munkái: *Történeti tanulmányok*. Székesfehérvár, 1892. — *Vörösmarty tanító hatása*. Esztergom, 1900. — *Szent beszéd Sz. Adalbert ünnepére*. U. o., 1901. — *Vaszary Kolos*. U. o., 1905. — *Vaszary Kolos mint szónok*. U. o., 1900. — *Magyar olvasókönyv*. Polg. leányisk. I., II. o. sz. Bp., 1909/10. (Ember Károllyal, 2 köt.). — *Stilisztika*. Polg. leányisk. szám. U. o., 1910. — *Költészetten és irodalomtörténet*. Polg. leányisk. szám. U. o., 1912. — *A magyar nemzet története*. Polg. leányisk. szám. U. o., 1911/12. (2 köt.) — Kiadta Vaszary Kolos beszédeit (Esztergom, 1909) és ebből szemelvényeket (M. Könyvtár, 600. sz. Bp., 1910).

KISS SZERAFIN (FERENC), bencés tanár, szül. Kalocsán 1875-ben, megh. 1935 szeptember 19-én. Cikkei komáromi és győri lapokban, szentbeszédei a Szent Gellértben (II. évf.-tól). — Munkái: *Magyar nyelvtan és olvasókönyv*. Középisk. szám. Bp., 1910/12. (3 köt.) — *Előkészítő beszédsorozat a bérmlás szentségének fölvetelére*. Győr, 1912. — *Acsay Ferenc élete*. Kleny. a győri bencés gimn. értesítőjéből. U. o., 1913. *A katedrakulcs*. (A Zászlónk Diákkönyvtára, 70. sz.) Bp., 1923. — Kiadta Vörösmarty Mihály *Csongor és Tündéjét* (A M. Jövő Toldy Ferenc Ktára, 12. Bp., 1923). — Kéziratban: *Pannonhalma*. Isk. színmű 3 részben (bemut. a győri gimn. növendékei az 1901/2. tanévben).

KNER IZIDOR, nyomdatulajdonos, szül. 1860 február 5-én, megh. Gyomán 1935 augusztus 19-én. Első irodalmi kísérlete, egy paródia Petőfi Sándor *Esik esik, esik* c. versére 1881 táján jelent meg Jókai *Ustökösében*. Belső munkatársa volt a *Borsszem Jankónak*. — Munkái: *25 esztendő*. Gyoma, 1899. — *Eszmék és viaskodások*. U. o., 1906. — *Az én könyvemből*. U. o., 1906. — *Agyafúrt alakjai*. U. o., 1914. (2. kiad. u. o., 1915, új kiad. u. o., 1926). — *Aforizmái*. U. o., 1917. — *Keserves kenyér*. U. o., 1928. — *Félszázad mesgyéjén*. U. o., 19311. (németül is u. o., 1931). — *Aforizmák a nemzet nem mondó nemről*. U. o., 1932. — *Apró lurkóságok*. U. o., 1933.

KÖVESKUTHY (Kutyánszky) JENŐ, áll. tanítókép. igazgató, megh. Mátvásárdon 1935 szeptemberében 70 éves korában. Előbb Pápán volt tanár,

1906-ban a lévai tanítóképző igazgatója lett. Cikkei, versei és tárcái 1893 óta különböző lapokban, így: *A Hét, Elet, Magyarország, Ország-Világ, P. Napló, Vas. Ujs.*, stb. — Szépirodalmi munkái: *Mult és jelen*. Versok. Bp., 1907. — *A nép. Tíz rajz*. U. o., [1908]. — *Túl a Dunán*. Elbesz. U. o., 1910. — *Szomorúak és vidámak*. Novellák. U. o., 1911. — *Arnyak*. (Versek.) U. o., é. n. — Irodalomtörténeti tanulmánya: *Nova literatura Wengierska*. Kraków, 1927.

LENGYEL LASZLÓ, dr. jur., hírlapíró, szül. Temesvárt 1883-ban, megh. Budapesten 1935 október 5/6 éjjelén. Hírlapírói pályáját szülővárosában mint a *Délmagyarorsz. Közl.* munkatársa kezdette. Később Budapestre költözött s a *P. Lloyd* politikai szerkesztője lett. Versei, tárcái, politikai cikkei és riportjai 1900 óta különböző lapokban. 1910 I. 1. megindította Temesvárt a *M. Dél* c. szépirodalmi folyóiratot. Egyik szerkesztője volt a *M. nemzetgyűlés*, utóbb *országgyűlés almanachjának*.

LIPTAI LAJOS, ev. lelkész, megh. Galgagyörkön 1935 szeptemberében 64. évében. Egy ideig Eperjesen volt teológiai tanár. Főmunkatársa volt a *Naša Zastavának*.

LÓRINCZI GÉZA, unit. gimn. tanár, szül. Fogarason 1883-ban, megh. Székelykeresztúron 1935 szeptemberében. — Cikkei: *Székelykeresztúr, Unitárius Egyház* (VIII. évf.).

NAGY ADAM, földbirtokos, megh. Jákfalván 1935 októberében 32, más források szerint 35 éves korában. A lapok állítása szerint néhány héttel halála előtt verskötete jelent meg.

PAL GABOR (bethlenfalvi), kir. tan., ny. r. k. gimn. igazgató, szül. Bethlenfalván 1859 január 19-én, megh. Csíksomlyón 1935 októberében. — Több alkalmi és ünnepi beszéde a *Csíki Lapokban*, gyulafehérvári *Közművelődésben* és a *Csíksomlyói gimn. értesítőjében*.

PALLAY SÁNDOR, dr. med., m. kir. kormányfőtan., Máv. főfelügyelő, szül. Tornyospálcán (Szabolcs m.) 1875-ben, megh. Budapesten 1935 szeptember 30-án. — 1901—14. Kossuth Ferenc magántitkára s az Orsz. Függetl. 48-as Kossuth-Párt vezető titkára volt. 1903-ban főmunkatársa volt az *Orsz. Sajtóiroda* c. nyomatosnak; ugyanez időtájt néhány verse is megjelent, így például a *P. Naplóban*.

RADNAI FARKAS, dr. theol., c. érsek, szül. Kisjenőn (Bihar vm.) 1848 március 25-én, megh. Sümegen 1935 október 14-én. — 1904—1920-ig besztercebányai megyéspüspök volt. Allásáról 1920-ban önként lemondott s ekkor kapta a pápától az érseki címet. Papnövendék korában több verset írt s lefordította Rodwitz Oscar *Amaranth* c. époszát. — Szónoki munkái: *Krisztus hét szava a keresztfán*. Nagybőjti beszédkör. Nagyvárad, 1893. — *A kereszténység és királyság szövetsége Magyarországon*. Egyh. beszéd. U. o., 1900. — *Székhogyaló szentbeszéd*. Bp., 1904.

RUST JÓZSEF (ruszti), udv. tan., vászonnagykereskedő, szül. Budapesten 1860-ban, megh. ugyanott 1935 július 14-én. Gyulai Pál tiszteletére, majd emlékezetére nagy lakomát rendezett az akadémikusok, írók és művészek bevonásával. — Tanulmánya a *B. Szemlében* (1903: 127. köt. A mai színház); a *P. Lloyd*-ba is írt néhány közgazdasági cikket.

TAKÓ JÁNOS, ny. esperesplébános, megh. Vízaknán 1935 augusztusá-

ban 85 éves korában. Az 1890-es években munkatársa volt a gyulafehérvári *Közművelődésnek*.

VARGA MIHALY, apátplébános, szül. Pencen (Nógrád vm.) 1861 szeptember 26-án, megh. Kiskunmajsán 1935 szeptember 28-án. — Elbeszélései *Kép. Családi Lapok, M. Szemle* (1895-ig). Szerkesztette 1897 júniusától 1900 szeptemberéig a *Reménységünk* c. képes havilapot. — Munkái, néhány idegenből fordított hitbuzgalmi íráson kívül: *Borus napok*. Elbek. Bp., 1891. (4. kiadás u. o., 1895). — *Alkalmi beszédek*. U. o., 1895. — *A 28 eucharisztikus nemzetközi nagygyűlésen Amerikában*. U. o., 1926.

VERES LAJOS, nyomdász, megh. Orosházán 1935 szeptember 10 én 77 éves korában. 53 évig szerkesztette és adta ki az *Orosházi Újság*-ot.

VINCZE ELEK, ref. esperes-lelkész, szül. Szatmárt 1887 február 7-én, megh. Budapesten 1935 júliusában. — Legutóbb Siófokon lelkészkedett. Valóságos és társadalompolitikai cikkei: *Debreceni Prot. Lap, Falusi Lelkipásztor* (szerk.), *Prot. Egyh. és Isk. Lap, Reformáció, Ref. Igehirdető* stb. 1915 óta több önálló hitbuzgalmi kötete jelent meg. Szónoki munkája: *Mi láttuk az Ő dicsőségét*. Egyh. beszédek. Kaposvár, 1929.

VIRAGH FERENC, dr. megh. Budapesten 1935 szeptemberében 28 éves korában. Fel. szerkesztője volt a kisvárdai *Felsőszabolcsnak*.

WOLKENBERG ALAJOS, dr. theol., kanonok, egyet. ny. r. tanár, a Szent István Akad. r tagja, szül. Szatmárt 1871 június 17-én, megh. Budapesten 1935 augusztus 29-én. Előbb Szatmárt volt teológiai tanár, 1912 óta egyetemi tanár Budapesten. Jeles egyházi szónok volt. Szatmári működése idején szerk. a *Heti Szemlét*. — Főbb önálló munkái: *A spiritizmus*. Szatmár, 1899. *Nagybőjti beszédek*. U. o., 1900. — *Öntudatos élet*. Szentbeszédek. Bp. 1913. — *Szatmári emlékek*. U. o., 1923. — *Szent beszéd Szent István király ünnepén*. U. o., 1913. — *Gyászbeszéd I. Ferenc József királyért*. U. o., 1917. — *Konferenciák a Miatyánkról*. U. o., (1918). — *A teozófia és antropozófia ismertetése*. Szent István Könyvek. 2.) U. o., 1923. — *Az okkultizmus és spiritizmus multja és jelene*. (Szent István Könyvek. 3—4.) U. o., 1923. — *Katolikus imakönyv*. U. o., 1926. (2. kiadás u. o., 1931.) — *Beszédek doktrínáztatásokon*. 1928—9. U. o., 1929.

G. P.

Társasági ügyek.

Jegyzőkönyv.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak 1935 május 11-én tartott felolvasó üléséről.

Elnök: Pintér Jenő.

Titkár: Alszegehy Zsolt.

Tárgy: Rubinyi Mózes: Huszonöt év Mikszáth halála után c. felolvasás

Jegyzőkönyv.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak 1935 május 11-én tartott választmányi üléséről.

Pintér Jenő elnök az ülést megnyitja, üdvözlí a választmány megjelent tagjait.

Alszeghy Zsolt titkár jelentést tesz a Társaság helyzetéről. Meleg hangon üdvözlí Pintér Jenő és Horváth János tagokat abból az alkalomból, hogy megjelent kitünő munkáikkal — Pintér Jenő: A magyar irodalom története. VII. k. Horváth János: A magyar humanizmus — egyrészt irodalmunknak, másrészt Társaságunknak értékét s hírnevét mélyítették, gazdagították.

Oberle József pénztáros a Társaság anyagi helyzetéről tesz megnyugtató jelentést.

Jegyzőkönyv.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak október hó 26 án tartott felolvasó üléséről.

Elnök: Pintér Jenő.

Titkár Alszeghy Zsolt.

Tárgy: Kozocsa Sándor: Históriai ének Bocskairól. — Pitroff Pál: Kölcsey Ferenc Kazinczy Ferenc Egmont fordításáról.

Jegyzőkönyv.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaságnak október hó 26-án tartott választmányi üléséről.

Pintér Jenő elnök a választmányi ülést megnyitván, üdvözlí a megjelent tagokat.

Alszeghy Zsolt titkár jelentést tesz a Társaság működéséről, a legutóbbi ülés óta történt eseményekről.

«Társaságunk életének regisztrálásában elsőnek legyen szabad megállonom e hó 11-énél, amikor elnökünk a kolozsvári egyetem ősi szokása szerint, mint kinevezett egyetemi r. tanár bemutatkozó előadását tartotta a szegedi egyetemen. Úgy éreztük, kötelességünk résztvenni ezen a meleg ünnepen, kivenni részünket abból a meleg ünneplésből, amelyben elnökünket ez alkalommal a szegedi filozófiai kar részesítette, s jelenlétünkkel dokumentálni azt a tiszteletet és szeretetet, amellyel társaságunk Pintér Jenőnek nemcsak tudományos pályáját, de annak tudományos elismerését is kíséri. Az előadás, amelyen társaságunkat Zlinszky Aladár alelnök úrral képviselni szerencsém volt, stúdiumunk történetének egyik jeles, de elfeledett munkását, Imre Sándort jellemezte és méltatta. Tagadhatatlan, hogy Imre Sándor a magyar irodalomtörténet fejlődésében érdemes szerepet tölt be. Nem volt annyira speciálisan irodalomtörténész, mint Toldy Ferenc, elméleti megfontolása is sokkalta más volt. Világosan mutatja ezt már a stúdium meghatározásában megmutatózó ellentét is. Toldy szerint „az irodalomtörténet a nyelvben és írott művekben nyilatkozó emberi szellem működésének fejlődését, irányait s annak műveit ismerteti meg, tekintettel azon okokra, melyek azokat határozzák, s azon összefüggésre, mely köztük észrevehető“. Imre Sándor ellenben csak az összefüggés megállapításától független egymásutánt látja feladatul, mondván: „Az irodalomtörténet az írott elemtermekeket időrendben soroljo elő, érintvén azon okokat és körülményeket, melyek az irodalmi munkák megszületésére előmozdítva vagy gátolva hatottak.“ Toldy az irodalmi művek tartalmában megnyilvánuló nemzeti szellem kidomborítására törekedett, míg Imre nagy fontosságot tulajdonít a nyelvtörténetnek is, azt vitatván, hogy a nyelvfejlődés történetének a magyar ifjúság nemzeti képésében nagyon fontos a szerepe. „Felettünk — úgymond — a modern kultúra sokirányú áram-

lása ütközik össze. A különbözőfajta új nyelvek szó- és mondataalakjai, hangzata, hangsúlya sokképen zavarják nemzeties beszéd szokásunkat s nem könnyen engedik, hogy nyelvünk saját jelleméhez híven fejlődjék. Ennélfogva csak a mult kor nyelve sajátosságainak megismerése, a jelennek a multhoz hasonlítása, a valóban nemzetiesnek ekképen megválasztása s megtartása óvhat meg a makacs és simulni nem akaró konszerválástól, szintúgy mint az erőtlen engedékenységtől.“ Ennek a szempontnak az érvényesítése ösztönözte arra, hogy irodalomtörténetében részletesebben foglalkozzék a magyar nyelv történetével, s el kell ismernünk, hogy maig az ő könyve a legrészletesebb rajza a magyar nyelv történetének. Természetes, hogy az újabb kutatás rengetegét megcáfolt Imre Sándor nyelvtörténeti fejtegetései közül, de magát a problémát mégis ő kísérelte meg először szerves egységben tárgyalni. Magának az irodalomtörténetnek tárgyalásában Toldynál bővebb a XVI. és XVII. század termékeinek a bemutatása. Jó észrevétel a XVI. század vallási vitáinak vitapontjai között az országokban való ronlások okainak kiemelése és a XVI. század verselésének ritmuselkülönítése, ha itt az időmértéknek a valószínűságnál nagyobb jelentőséget tulajdonít is. A XVII. század vallási irodalmában észreveszi a puritanizmus jelentkezésének jelentőségét. A hanyatlás korát 1790 ig tolja ki, szembeszállva a Kazinczy—Toldy féle felfogással, de azért a költészet bemutatásában kénytelen 1772-nél vetni határt, amivel a beosztás egységét megzavarja. De jó megállapítás az, hogy a Bessenyeieék franciás irányát kapcsolatba hozza Lázár János és Haller László, tehát az erdélyi franciás műveltség irodalmi megnyilatkozásával. Csokonait, Kisfaludy Sándort, Szentjóbót, Daykát és Bacsányit „átmeneti költőknek“ nevezi; velük szemben Kazinczy indítja meg az új klasszikai iskolát. Kisfaludy Károly, Vörösmarty, Bajza, Katona stb. nemzeties műköltészet címen kerülnek ezóba, míg Petőfi, Tompa, Arany „az újabb nemzeties költészet“ munkásai. Tagadhatatlan, hogy ezek nála jelentősebb helyet foglalnak el, mint Toldynál, ahol Garay több teret kap, mint Arany. Érdekes, hogy az 1874. évi kiadás már Madáchot is megemlíti, mint „Az ember tragédiája korán elhunyt szerzőjét“. Toldy 1873-as kiadásában bizony hiába keresnök Madáchot, Tóth Kálmánt, Gyulai Pált, „jeles lírai darabok s főkép műbírálati cikkek szerzőjét“. De értékelése is sokszor eltér a Toldy-iskoláétól, mint Petőfi és Tompa megítélésében. Imre Sándor könyve tehát nem olyan rendszeres, mint Toldyé, de nemcsak a multban él, hanem a jelent is meglátja. Ez az érdeme lehetett az, amiért Gyulai a kolozsvári egyetem magyar irodalomtörténeti tanszékére alkalmasnak ítélte.

Pintér Jenő elsősorban az embert rajzolta meg előadásában, pályája külső képét, s alkalmat talált arra, hogy Gyulai Pálnak egy nagyszerűen jellemző levelével kapcsolatban reámutasson annak a kornak tudománypolitikájára. Magának a kolozsvári egyetemnek alakulási esztendei elevenednek meg adatai alapján, ami külön is öröm és megtisztelés volt a kolozsváriból sarjadt szegedi egyetem számára. A nagy ováció, amely az előadás után és a tiszteletére rendezett vacsorán köszöntötte, azt mutatta, hogy az érdekes előadásban az egyetem tanári kara méltó viszonzását látta annak a megbecsülésnek, amelyvel Pintér Jenőt rendes tanárainak sorába iktatta.

Szegedi élményeink mellett maradva, legyen szabad egy szomorú híradást is tennünk. A nyár folyamán meghalt a szegedi pedagógium szorgai-

mas magyar tanára, Gál János. A könyv szerelmese volt, aki egyenlő érdeklődéssel kísérte a magyar irodalom múlt és jelen fejlődését. Gazdag elméleti képzettség tüntette ki; társaságunkban is a Walzel felvetette Gestalt und Gehalt problémájával foglalkozott egy előadása. Művei közül Jókai könyve keltett feltűnést, eredeti, talán néha merész szempontjaival. Azok közé tartozott, akik inkább gyűjtik magukba az ismeretanyagot; annak tudományos értékesítésében a halál meggátolta. Mint stúdiumunknak egyik nagy reményre jogosító művelőjét, társaságunknak is illik e választmányi ülésen megörökíteni emlékét.»

Pintér Jenő hálás megindultsággal köszöni a megemlékezés kereteit meghaladó kitüntető jelentést.

Oberle József pénztáros bejelenti, hogy tíz éven át vitt pénztárosi tisztéről lemond s azt a társaság kezébe adja vissza.

Pintér Jenő elnök méltányolva azokat az okokat, melyek Oberle Józsefet ezen elhatározásra bírták, fájó szívvel hajol meg e tény előtt. Oberle József lemondása fájdalmas veszteséget jelent a Társaság számára, mely éppen Oberle József kivételesen gondos és odaadó működése révén a mai tudományos társaságok közt szinte ritka rendezett anyagi helyzetben van. Indítványozza, hogy Oberle József érdemeit jegyzőkönyvbe iktassa s így is kifejezze a Társaságnak érdemes munkája iránt érzett háláját és nagyrabecsülését. Egyúttal felhatalmazást kér a választmánytól, hogy a pénztárosi állás betöltéséről intézkedhessék.

Új könyvek.

Verses művek.

V. Alecsandri: Emlék. Versek. Fordította, életrajzi bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Bardócz Árpád. Cluj. 1935. 69 l. Az Erdélyi Szépművés Céh 94. kiadványa.

Verseghy Ferenc: Rikóti Mátyás: H. és é. n. (Bp., 1935.) 180 l. (M. Irod. Ritkaságok. Szerk. Vajthó L. 32. sz.)

Sík Sándor: Advent. Oratorium szavalókórusra. Buday György fametszeteivel. Szeged, 1935. 56 l. Szegedi Fiatalok Műv. Kollégiuma.

Elbeszélő művek.

Dénes Gizella: Eliza tündöklése. Regény. H. és é. n. (Bp., 1935.) Révai-kiadás, 224 l.

Gosztonyi Adám: Miss Aranyásó. Regény. Bp. (1935.) Singer és W. 224 l.

Kerecseny János: Árpád fejedelem. (Verses mű.) Bp. (1935.) 514 l. A „Cházár András” Orsz. Siketnéma Otthon kiadása.

Móra Ferenc: A vadember és családja. Bp., 1935. 263 l. Révai-kiadása

Somogyi Gyula: Az út vége. Bp., 1935. 367 l. Káldor-kiadás.

Mai német dekameron. Fordította és bevezette Turóczi-Trostler József. H. és é. n. (Bp., 1935.) 285 l.

Vitéz Somogyváry Gyula: A Rajna ködbevész. Bp. (1935.) 226 l. Singer és Wolfner.

- Bónyi Adorján: Úri világ. Regény. Bp. (1935.) 136 l. Singer és Wolfner.
 Bónyi Adorján: Elcsérelt élet. Regény. Bp., 1935. 112 l. Singer és Wolfner.
 Harsányi Zsolt: Magyar rapszódia. Liszt Ferenc életének regénye. Bp. (1935.)
 I. 312 l., II. 303 l. Singer és Wolfner-kiadás.

Tudományos művek.

- Varga Károly: Szabó Dezső mellett vagy ellene? Debrecen, 1935. 95 l. Bertók L. kiadása.
 Tisza-Évkönyv 1934. Szerk. Nagy Miklós. Bp., 1935. 32 l.
 Haltenberger Mihály: Czirbusz Géza és a magyar geográfia. Bp., 1935. 13 l. Stephaneum.
 Miskolczy István: Emlékbeszéd Aldásy Antalról. Bp., 1935. 16 l. Stephaneum.
 Bíró József: A bonchidai Bánffy-kastély. Cluj, 1935. 36 l. (Erd. Tud. Füzetek, 75. sz.)
 Juhász Kálmán: Műveltségi állapotok a Temesközön a törökvilágban. Cluj, 1935. 19 l. (Erd. Tud. Füzetek, 76. sz.)
 Rajka László: Jókai román tárgyú novellái. Cluj, 1935. 17 l. (Erd. Tud. Füzetek, 77. sz.)
 Zsoldos Jenő: Horatius születésének 2000. évfordulójára. Bp., 1935. 8 l. (Különnyomat a Pesti Izr. Leánygimn. 1934/5. évi Értesítőjéből.)
 Zsoldos Jenő: Jób könyve a XVIII—XIX. századforduló magyar irodalmában. Bp., 1934. 16 l. (Különnyomat a Hevesi-Emlékkönyvből.)
 Tóth Ervin: Nyirő József. Hajdúnánás, 1934. 57 l.
 Fest Sándor: Szent Margit skóciai királyné magyar származása. (Bp.) 1935. 276—305. l. (Különnyomat a Bpesti Szemle 1935. évf.-ből.)
 Obermüller Ferenc: A milió-iskola. Gondolatok a tanítás intenzitása fokozásának kérdéséhez. Esztergom, 1935. 59 l.
 Halász Viola: Goethe és Arany. Bp., 1935. 79 l.
 Neményi Imre: A magyar tanítóképzés és tartozékai. Bp., 1935. 31 l. (Különnyomat a Tanítóképző 1935. évf.-ből.)
 Catalogue de l'Exposition jubilaire d l'Université royale Hongroise Pierre Pázmány de Budapest. (1635—1935.) Bp., 1935. 67 l.
 Bognár Cecil: A magyarság jellemrajza. Bp., 1935. 88 l. (Különnyomat a Bpesti Szemle 1935. évf.-ből.)
 Miklós Ráfáel: A „Krisztus követése“ magyar fordításai. Szombathely, 1935. 61 l. (Különnyomat a szombathelyi Szent Norbert-gimn. 1934/5. évi Értesítőjéből.)
 Desider Báder: Metternich und das Junge Deutschland. Bruchstücke aus einem Ideenkonflikt. Pécs, 1935. 44 l.
 Kardos Tibor: Janus Pannonius bukása. Pécs, 1935. 26 l. (Pannonia Könyvtár, 5. sz.)
 Ifj. Vayer Lajos: Pázmány Péter ikonográfiája. Bp., 1935. 54 l. + 12 kép.
 Méhely Lajos: Az ősméhek természetrajza. (60 tábla, eredeti rajzzal. A bpesti kir. m. Pázmány Péter Tud. Egyetem 300 éves fennállásának örömnepére írta. Bp., 1935. 214 l.)
 Kovalovszky Miklós: Az irodalmi névadás. Bp., 1934. 62 l.
 Évkönyv. Kiadja az Izr. M. Irodalmi Társulat. Szerk. Szemere Samu. Bp., 1935. 382 l.

- Weszely Ödön: A korszerű nevelés alapelvei. (Számos képpel.) Bp., 1935. 556 l.
A Kir. M. Egyetemi Nyomda kiadása.
- Bikácsi László: Egy korszak irodalmi élete (1861—67). A kettészakadó irodalom. Bp., 1935. 58 l.
- Matolcsy Mátyás: Az új földreform munkatervc. Szekfű Gyula előszavával. H. és é. n. (Bp., 1935.) 248 l.
- Rózsa Dezső: Országos központi nyelviskola és nyelvakadémia. Tervezet. H. és é. n. Szerző kiadása.
- Bessenyei György: Hunyadi László tragédiája. Három játékban és versekben. Belohorszky Ferenc előszavával. Nyiregyháza, 1935. 33 l. (Különlenyomat a Szabolcsi Szemle 1935. évf.-ből.)
- Belohorszky Ferenc: A magyar középiskola új útjai. Nyiregyháza, 1935. 19 l. (Különlenyomat a nyiregyházi ev. Kossuth Lajos-reálgimn. 1934/5. évi értesítőjéből.)
- Patonai József: Medgyesi Somogyi János államtanácsos és a magyar kegyes-tanítórend. Tata, 1935. 91 l.
- Zsoldos Jenő: A romantikus zsidószemlélet irodalmunkban. Bp., 1935. 256—282. l. (Különlenyomat az Izs. M. Irodalmi Társulat 1935. évkönyvéből.)
- Zolnai Béla: Rákóczi, az író. Bp. (1935.) 294—324. l. Franklin.
- Illyefalvi L. Lajos: A gyermek Budapesten. Bp., 1935. 202 l. A Székesfőváros Statisztikai Hivatalának kiadása.
- Kertész János: Palóczy Edgár huszonöt éves irodalmi munkássága. Bp., 1935. 48 l. Danubia-bizomány.
- Vajda László: Első polgári drámánk. Bp., 1935. 33 l. (Különlenyomat a Bp. Szemle 1935. évf.-ből.)
- Melich János: Az egyetemi év kezdetén. Tanévnyitó beszéd a bp. Pázmány Péter-Tud. Egyetemen. Bp., 1935. 10 l. (Különlenyomat a Bp. Szemle 1935. évf.-ből.)
- A Gyöngyösi István-Társaság Almanachja. Bp., 1935. 180 l. A Gyöngyösi István-Társaság kiadása.
- Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften: München. Jahrgang 1934. Heft 7. 10. Beneszevicz: Melanchtomana 127 l.; 8: Moriz Wlassak: Konfessio in Jure u. Defensionsweigerung nach der Lex Rubria de Gallia Cisalpina, 93 l.; 9: Paul Lehmann: Das literarische Bild Karl des Grossen, 72 l.; 10: Rudolf Pfeifer: Die neuen Diegesen zu Kallimachosgedichten, 50 l.; Jahrgang 1935. Heft 1.: Julius v. Schlosser: Stilgeschichte u. Sprachgeschichte der bildenden Kunst. 39. l.; 2: Georg Pfeilschifter: Friedrich Nicolais Briefwechsel mit St. Blasien. 97 l.; 3: Georg Leitdinger: Zur Geschichte der Gutstehung von Aventius „Germania-Illustrate“ und dessen „Zeitbuch über ganz Teutschland“. 33 l.; 4: Walther Lotz: Studien über Steuerverpachtung. 33 l.
- Husztí Mihály: Vörösmarty az újabb irodalmi ízlés tükrében (A költői világkép Vörösmarty és Ady költészetében.) Bp. 1935 176 l. Adler-nyomda.
- Héléne Sztankay-Pogány: Jean Lahor, l'homme et l'oeuvre Debrecen, 1935 75 l. (Etudes de Litterature et de Linguistique Françaises de l'Institut Français a l'Université de Debrecen. Cahier V.)
- Rose Bohuss: Victor Tissot. Debrecen, 1935 67 l.

- Marie-Madeleine Gergely: *La Réalité Vécue dans la Romans de Guerre des Combattans*. Debrecen, 1935 106 l.
- Vendel Mészáros: *Le Gamin dans la littérature Française*. Debrecen 1934. 47 l.
- Hegedüs Zoltán: *Horatius szőlamkincee és a magyar költészet*. Győr, 1935. 18 l. (Különymot a győri Apponyi-leánygimn. 1934—35-i Értésfűjéből.)
- Csapláros István: *Theophil Gautier és a magyarok*. Pécs, 1935 48 l. (A pécsi Erzsébet Tud. Egyetem Francia Intézetében készült dolgozat. 73 sz.)
- Török Gyula: *A kiszombori germán temető helye népvándorláskori emlékeink között*. Szeged, 1935. 56 l. + 24 lap képes melléklet. Városi nyomda rt.
- Bach Vera: *Un disciple de Michelet Charles-Louis Chassin (1831—1901)*. Szeged, 1935. 113 l. (A szegedi Egyetem francia philologiai intézetének kiadványa 14. sz.)
- Veszelka László: *Sopron régi németsége és a német nyelv feltűnése a városi kancelláriában*. Sopron, 1934. 64 l. Röttig nyomda.
- Nemes Vazul: *Tertullianus görög műveltsége*. Pannonhalma, 1935. 118 l. (Pannonhalmi füzetek. 16. sz.)
- Simon Emil: *A magyar szavak í hangjának története*. Szeged, 1935. 47 l. (Nyelvészeti tanulmányok... Szerk. Horger A. és Mészöly G. IV. sz.)
- Simon János: *Az ugor rokonságnevek alaktanához*. Szeged, 1935. 12 l.
- Holló Katalin: *Tata és környékének földrajza*. Szeged, 1935. 59 l.
- Apró István: *Ambrogio Traversari Magyarországon (1435—36)*. Szeged, 1935. 68 l. Ablaka-nyomda.
- Tomori Viola: *A parasztság szemléletének alakulása*. Szeged, 1935. 123 l.
- Farkas László: *Kézai és a magyar krónikák*. Szeged, 1935. 90 l. (Értekezések a magyar műv. tört. köréből. 28. sz.)
- Gregorich Mária: *A bori és borfői Bory-család és levéltára*. Szeged, 1935. 155 l. (Ért. a m. műv. tört. köréből. 27. sz.)
- Pozsonyi Zoltán: *Árpádkor és Kelet*. Szeged, 1935. 160 l. (Ért. a m. műv. tört. köréből. 29. sz.)
- Lipóty Sándor: *Kecskemét th. város birtokszerezése és a szabad királyi városok kérdése*. Szeged, 1935. 94 l. (Ért. a m. műv. tört. köréből. 30. sz.)
- Szász Pál: *A differenciál- és integrálszámítás elemei*. 2. köt. Bp. 1935. 962 l. Franklin-kiadás. (A M. T. Akadémia támogatásával.)

Egyéb művek.

- Grätzer József: *Sicc. Szórakoztató időtöltések, cseles csalafintaságok*. Első kiadás. Hauswirth Magda rajzaival. H. és é. n. (Bp., 1935.) Színházi Élet kiadása.
- N. Csiko Gábor: *Hűséggel várunk*. Szeged, 1935. 16 l. A Szegedi Szent Korona-Szövetség 1935. évi kiadványa.
- Nagy Karola (1906—1933): *Itt voltam... Egy lélek lángolása és elhamvadás*. Benedek Marcell előszavával. Sajtó alá rendezte Benarny Sándor. Bp. é. n. (1935.) 312 l. Epocha könyvkiadó.
- A M. Kir. Erzsébet-Tudományegyetem 1934/5. tanévi irataiból. III. füzet. Tanévzáró ünnepi egyetemi közgyűlés. 1935. 46 l.
- Sziklai János: *Mit csinált a régi Balatoni-Egylet*. Adatok a Balatonvidék történetéhez. Veszprém, 1935. 87 l.

- Magyar-német és német-magyar általános szótár. (Langenscheids Universalwörterbuch. Ungarisch-Deutsch I, Deutsch-Ungarisch.) Berlin-Schönberg. Langenscheidtsche Verlagsbuchhandlung. É. n. (1935.) I. r. 188; II. r. 190 l.
- Cithara Sanctorum. Jel. 5., 8. Régi és új énekek... amelyeket egykor összegyűjtött és kiadta Tranovszky György, a lipótszentmiklósi egyház lelkipásztora. Fordította: Victorisz József. Bp. 1935. 78 l. A M. Luther-Társaság kiadása. (Függelék: Phiala Sanctorum, vagyis: Szentek kincsésbányája. Jel. 5., 8.... Kegyes imádságok, amelyeket... egykoron I. M. L. adott ki... Fordította Geduly Henrik. 153 l.)
- Soproni Kath. Almanach 1935-re. Szerk: Gábor Géza. Sopron, 1935. 135 l. Székely-nyomda.

Inhalt der selbständigen Artikel. (Jahrgang 1935. Heft 1—8.)

Béla Várdai weist nach, dass Toldis Abend von Johann Arany auf diese Szene der Novelle Paul Gyulais: Der letzte Besitzer eines alten Edelhofes von Einfluss war, in welcher der Held der Novelle sich von seinem sterbenden, trauen Diener verabschiedet. Ebenso verabschiedet sich König Ludwig vom sterbenden Toldi. — Ladislaus Péczely bezeugt in seinem Artikel: Der Rhythmus unserer alten gesungenen Dichtung, dass die ungarischen Verse des XVI. Jahrhunderts eigentlich Sangtexte sind und daraus kann man die Mangelhaftigkeit der Verskunst erklären, wie: die fehlerhafte Zäsur, das Schwanken der Silberzahl, das schwache Reimen. Die Variation der Versformen im XVI. Jahrhundert erklärt er mit dem Aufschwung der Vokalmusik; führt an und ordnet die verschiedenen Verszeilen der Gesangdichtung. — Josef Waldapfel beschäftigt sich mit dem Fabeldichter und Bibelübersetzer des XVI. Jahrhunderts, Gabriel Pesti und hebt drei Momente seiner Laufbahn und schriftstellerischen Bestrebungen hervor: die Geschichte seines Beitrittes zum Humanismus, die Quelle der äsopischen Fabeln (die zwischen den Jahren 1531—33 in Nürnberg bei Petraius erschienene Ausgabe der Dorpeusschen Sammlung) und die ritmische Abwechslung der ans Ende der Fabeln angeschlossenen dreizeiligen Lehren. — Aladár Zlinszky erweckt in der am 9. März auf der Generalversammlung der ung. literaturhistorischen Gesellschaft gehaltenen Präsidialeröffnungsrede das Andenken des Freiheitshelden Fürsten Franz Rákóczi II. anlässlich der 200-jährigen Jahreswende seines Todes. Eingehender beschäftigt er sich mit den Problemen der Kurutzenpoesie und den hervorragendsten Vertretern des Rákóczi-Kultus mit Koloman Thaly und Julius Káldy. Zsolt Alszeghy würdigt die lirische Dichtung Julius Vargas; der düstere Ton seiner Dichtung ist mit dem Leiden des Vaterlandes verbunden. — Desiderius Kerecsényi schildert das Leben und literarische Tätigkeit Andreas Dudiths, eines Vertreters der erasmistischen Bestrebungen Ungarns. Dudith war kaiserlicher Abgesandter auf der Tridenter Synode, bald darauf Bischof von Pécs und Bote von Polen. Später verheiratete er sich, trat aus dem Verbande

der Kirche, aber schloss sich keiner protestantischen Konfession an. Er hat Übersetzungen, Reden und besonders zahlreiche Briefe. In kleineren Mitteilungen eröffnet Franz Zsigmond eine deutsche Variation des Bauernmärchens Jokas Teufel von Johann Arany. (Langbein: Das Teufelsweib.) — Julius Kunzseri vergleicht zwei Gedichte ähnlichen Inhaltes von Petőfi und Ady. (Theaterkritik — im Theater.) — Stefan Sándor teilt einige Strophen Josef Bajzas mit, welche auf einige Gedanken des Petőfischen Gedichtes Ende September von Wirkung waren. — Georg Kristóf würdigt mit warmer Anerkennung die Übersetzung des Madáchschen Werkes: Die Tragödie des Menschen, welche von dem hervorragenden rumänischen Dichter Oktavian Goga stammt. — Michael Clauser teilt die anerkennende Äusserung eines älteren Schriftstellers über die Zrinyiade mit. — Julius Földessy findet das Original eines Ady-Motivums (Gedankenkolbolde) bei Alexander Bródy. — Alexander Kozocsa stellt das Verzeichnis der auf die ungarische Literatur, Literaturgeschichte und kritische Theorie bezüglichen ungarischen Bücher und Artikel 1929—1934 zusammen. — Stefan Helmezi weist die Wirkung des Euripides auf eine schöne Historie des Dichters Nikolaus Wolfgang Bogati aus dem XVI. Jahrhundert nach. — Wilhelm Tolnai teilt wertvolle Notizen über die Entstehung der auf Rákóczi bezüglichen Gedichte Arany's mit. — Moses Rubinyi fasst die auf Andenken Koloman Mikszáth's bezüglichen literarischen Erscheinungen in den 25 Jahren nach seinem Tode (1910) zusammen. Es folgen noch Rezensionen von ungarischen literaturhistorischen Neuerscheinungen. Ferner Artikel mit literaturwissenschaftlichen Beziehungen aus Zeitschriften, sowie Berichte über die Arbeiten der ungarischen Literaturhistorischen Gesellschaft.